

ТРИ МАРТИ

ТРИ МАРТИ

Ірина Савка

Львів
Видавництво Старого Лева
2021

УДК 821.161.2-31
С 13

Ірина Савка

С 13 Три Марти [Текст] : роман / Ірина Савка. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 256 с.

ISBN 978-617-679-603-9

Три Марти — три жінки, три кохання одного чоловіка. Буремні часи війни, колгоспного ярма, репатріації переплели їхні долі в одне полотно, з якого не висмикнеш жодної нитки.

Ця родинна сага — віддзеркалення цілого століття, що прокотилося грозами понад маленьким західноукраїнським селом, з усіма його жахіттями, з його катами і добрими людьми. Коли любов, пошва, прощення і милосердя рятують від смерті і безнадії.

УДК 821.161.2-31

© Ірина Савка, текст, 2021

© Мар'яна Савка, обкладинка, 2021

© Видавництво Старого Лева, 2021

ISBN 978-617-679-603-9

Усі права застережено

Пам'яті моїх батьків і односельців

* * *

— Ой сонечко ясне, невже ти втомилось, чи ти розгнівилось, іще не лягай, — вона проспівала останній акорд романсу Стеценка. Незнайомий дядечко, голова комісії, вдоволено поворушив чорними вусами, які навдивовижу пасували до його блілого обличчя.

— Хорошо, она музыкальная, — розглядав свої бліді вдовжені пальці. На лоба йому спадало пасмо сивого, майже білого волосся, яке гармонійно виділялося в напрочуд чорному чубі.

«Прізвище його Лисенко», — чулося в гурті. Чи не далекий його пращур написав «Наталку Полтавку»?

Марічка про нього багато чула й переспівала всі пісні — їх називали аріями. Вона стояла мовчки, боячись глянути на чоловіка, який мав порядкувати майбутньою її долею. Якось стало байдуже, ніби не про неї. Може, це від хвилювання, від затерплості та млості? Аж подих перехопило. Здавалося, волосся ворухнеться й розплітаються коси. Проте стояла й заціплено чекала, що скаже цей чоловік із рухливими пальцями. Коли оголосили її прізвище, не чула звуку, лише за потеплілими очима присутніх зрозуміла — вона пройшла прослуховування.

Удома вона знову пастушка в компанії ровесників. Дубина рябіє білим цвітом ромашок, худоба чомусь їх не любить, тож вони, як парасольки, тягнуться до сонця, tworячи біло-зелений килим. Вуйко Вонж, що з ними пасе, розкаже свою чергову пригоду: як я був у світах молодим... Ті світи порівнює з теперішніми.

— От якби нам так, то ми б жили інакше, ми змогли б... то й мудрість би була своя...

Хтось цитує класика, здається, Василь. Вони щойно закінчили школу, і пам'ять ще гнучка, а ще юнацька нетерпимість, романтика. Після перегляду фільму «Іван Бровкін» збиралися розорювати цілинні простори всім класом. Уже заяву до райкому комсомолу написали, як раптом усім перехотілося. При зустрічах обминали патріотичну тему й улаштовували себе в життя. Хто залишився вдома, хлопці до техніки, до війська. Важко було виходити з-під опіки батьків, учителів і опинятися сам на сам із майбутнім, хоч вірили, що воно буде щасливим. Так і Марічка — йде й розмовляє сама з собою.

Що в неї попереду? Їй лише сімнадцять. Але чи довго серйозні роздуми можуть триматися в юній голові? Може, сьогодні їй дозволять піти на танці. Їй так цього хочеться, аж подих перехоплює, коли грає музика, адже вона вже майже доросла.

Там буде Олекса, який крадькома її розглядає, наче знічев'я, коли вони зустрічаються в бібліотеці. Мовчить і несе додому кілька товстих книжок.

Якимось жіночим чуттям знає — вона йому подобається. Тихцем соромлячись, зізнається собі: він вродливий і добрий.

— Марійко, лист тобі, — перериває думки поштар, під'їхавши ровером до стежки, вкритої споришем. Довго порпається в роздутій поштарській течці.

Лист! Їй! Ще не вірить.

— Такий плаский, що знайти не можу, — бурчить. А вона аж завмирає від нетерпіння. Боязко розкриває конверт. Невеличкий сірий аркуш, друкований шрифтом. Розпливаються букви, очі чітко вихоплюють... Ви зараховані на... Боже... Дякую Тобі, вона — студентка, вона зарахована, аж танцювати хочеться. Ще не вірить, ще не ділиться радістю з домашніми, з друзями, а вже треба поспішати. Це останні дні серпня — і до початку навчання маленький ліктик. Марічка бігцем, як маленька, залітає до хати.

— Я студентка! — задихано виголошує.

Мама в кухні застигає з піднятою ложкою, стримана усмішка грає на подовгаستому обличчі. Погляд тата говорить: аякже, інакше не може бути, чого ж ходила до школи.

Вони в неї стримані, усі емоції заховано десь глибоко. Вона теж це успадкувала. Усередині вирує, а зверху стриманість, навіть холод. Марічка кидається шукати стару валізу, яка витримувала всілякі тягарі на шляху до Львова. Коли позичила сусідам, хвалили, що містка. Відшукала у stodolі в кутку, що слугував коморою, і почала відмивати, подумки звертаючись до неї мовою казок: бідна, запилюжена. Коли відшувувала, аж засміялася — як нова! І згадала мамину приповідку: прибери пень — і він буде хорошень. Притьма до шафи — викладати свої речі, а їх зовсім мало. Сукенка, рясна спідничка, блакитна в крапочку, коричневий жакетик і біла блузочка — частина її

шкільного концертного гардеробу. Є ще гарний чорний поясок.

На зиму її очікувало зелене пальтечко з двоколірною підкладкою. Права частина з чорного сатину, а ліва — з зеленого, в тон пальта. Обрамляв пальтечко чорний прилизаний кротовий комірець.

За цим заняттям застав її Іван Васильович, шкільний фізрук. Трохи розгублений, звично розмахував руками, як у школі, ніби готувався до старту.

— Марічко, ще виручиш? Змагання у Тридольному, в області, — випалив усе одразу, ніби боявся, що вона заперечить.

Завжди тішилася новому, навіть тато не заперечував, адже донька поїде до міста, у якому згодом навчатиметься. Їхати завтра вранці. Але як, без тренувань, без розминок? Власне, як казали, для галочки. Просто відмітити школу, що представила учасників на змаганнях. У такому разі про жодну перемогу не йшлося, хоч у школі Марічка була доброю спортсменкою. Збиралася швидко, виїхали вранці в супроводі Ніни Петрівни, або Ніночки — зграбної, тоненької, з юним личком учительки, яка ще сама нещодавно покинула студентську лаву. Марічка без опіки батьків наче подорослішала — адже студентка!

Тридольне... Красиве місто на берегах ріки Доленки. Зелене, сучасні ліхтарі, широкі вулиці й давно загоєні сліди війни. На руїнах старих будинків виросли багатоповерхівки, нові сквери, околиці рясніли «хрущівками».

— Чому Тридольне? — запитала Юлька, коли підїжджали до міста, що вітало їх широкою вивіскою на кам'яному підмурівку. — Якась містична назва.